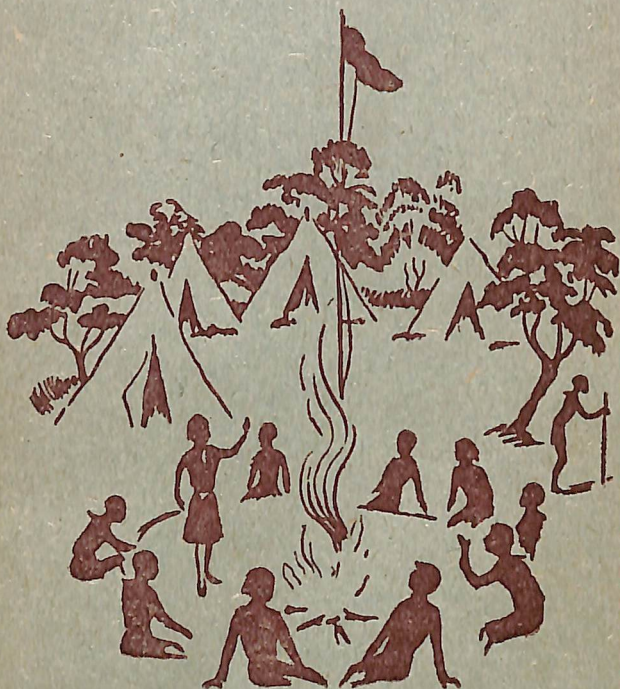

ԶՐՈՒՅՑՆԵՐ
ԽԱՐՈՒՅԿԻ ՇՈՒՐՋԸ

ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆԲԸ

37(47)
4-83

ՊԵՏՏՐԱՏ

37(47)

4-83

us

ՋՐՈՒՅՑՆԵՐ ԽԱՐՈՒՅԿԻ ՇՈՒՐՁԸ

MAR 2010

ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ

Թարգմ.

Ս. Ուանյան

ՊԵՏՏՐԱՏ

ՀՀԿՑԵՄ ԿԿ ԿԻՑ ՄԱՆԿԱԳԱՏԱՆԵԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱԺԻՆ
ՁԵՐԵՎՄԱՆ

1938

24 MAY 2013

44.789

1647

38

ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ

ԽՍՀՄ ԲԱՊԱԲԱԳԻՆԵՐԸ ՈՒՆԵՆ
ԿՐԹՈՒՅՄԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

ԽՍՀՄ Սահմանադրություն. հոդված 121

Յերբ խաղանական բանվորին կամ գյուղացուն պատմում են մեր Ստալինյան Սահմանադրության մասին, նրանք բացականչում են՝ «Ինչպես: Միթե բոլորը կարող են սովորել, բանվորների լեռերը, գյուղացիների զավակները — բոլորը կարող են կրթություն ստանալ»:

Իսպանիայում աղգաբնակչության մեծամասնությունն անգրագետ է: Կապիտալիստական լեռերը ներում ավելի ու ավելի չեն քշանում սովորողների թիվը: Ինչ ոգուտ համալսարանն ավարտելուց, լերբ միևնույն է, գործ չպիտի ճարվի: Փակվում են դպրոցները: Յերեսխաները սովորած են լինում իրենց գործազուրկ ծնողների հետ միասին: Ինչո՞վ գնալ դպրոց, վոչ տաք նախաճաշ կա, վոչ հագուստ, վոչ վոտնաման:

Մեր լերկրում աշխատավորութեանը տրված են կրթութիւնն ստանալու, սովորելու և՛ իրավունք, և՛ լաշն հնարավորութիւններ: ԽՍՀՄ-ում ապրող բոլոր լերեխաները՝ սկսած 8 տարեկանից, դպրոց են տաւիում: Մեր բարձրագույն դպրոցներում, տեխնիկումներում կրթութիւնը ձրի լե: Խորհրդային ինտելիգենցիայի՝ ուսուցչութեան, ճարտարապետների, գյուղատնտեսների և այլն 80⁰/₀-ը բանվորների ու աշխատավոր գյուղացիութեան ծոցից են գուրս լեկել: Մեր լերկիրն ամբողջովին սովորում է: Հաշված է, վոր ԽՍՀՄ-ում յուրաքանչուր լերեք հոգուց մեկը սովորում է դպրոցում, բուհերում, դասընթացներում կամ հեռակալում է: Մարդկութեան պատմութեան մեջ և վոչ մի ժողովուրդ չի ունեցել նման հնարավորութիւններ: Նայեցեք անցյալին: Ինչպիսի՛ դժվարութեամբ, ինչպիսի՛ տանջանքով ու զոհողութիւններով գիտութիւններ ելին ձեռք բերում անցյալի մեծագույն մարդիկ:

*
* *

XVI դարում, մի աշնայիսի դպրոցում, վորտեղ իշխում էր կրօնավորի կամայականութիւնը, վոր տեղ սովորողին ծեծում էին ճիպտտով, հախօլում, սովորել և Գալիլեո Գալիլեյը — մեծագույն ֆիզիկոսն ու աստղաբաշխը: Դպրոցում Գալիլեյին

սովորեցնում էին, վոր տիեզերքի կենտրոնում անշարժ կանգնած է Յերկիրը, վորի շուրջը պարտվում են արեգակն ու աստղերը: Այդպես սովորեցնում էին նրան ու այդպես էլ նա պետք է սովորեցներ ուրիշներին: Այդպես էր հրամայում ամենագոր լեկեղեցին: Բայց Գալիլեյը համարձակվեց գնալ ալ ճանապարհով: Կոպերնիկոսի նման նա ապացուցեց, վոր Յերկրի անշարժութեան մասին լեղած գաղափարը ձիշտ չէ: Յերկիրն է, վոր պտտվում է արեգակի շուրջը: Դա գիտական ճմարտութիւն է, սակայն նա հակասում էր սուրբ գրքին, ու լեկեղեցին սկսեց կատաղի պալքար հաժաափոխի դեմ: Յոթանասնամյա հիվանդ ծերունուն ինկվիզիցիան կանչեց դատելու: Նրան բռնութեամբ ծնկի չոքեցրին ու ստիպեցին ասել՝ «լես հալատում եմ ու միշտ պիտի հալատամ նրան, ինչ համարում եք ճմարտութիւն և ինչ վոր ուսուցանում է լեկեղեցին»:

Գալիլեյի համախոհը՝ Զորգանո Բրուչոն կյանքով հատուցեց իր գիտական համոզմունքների համար: «Դիւաաա» լեկեղեցին արգելեց արլուն թափել, նրան դատապարտեցին մահապատժի «առանց արլուն թափելու» — այսինքն այրելու: Յեւ Զորգանո Բրուչոլին կենդանի այրեցին խաբուլի վրա:

* *

— Իսկ ինչո՞ւ համար են կետերը, — հարցրեց աշակերտը լուր ուսուցչին:

— Նրա համար, վոր քարոզիչներն այդպես են կարդում սուրբ գիրքը. հենց կես է թե չե՝ նրանք կանգնում են:

— Իսկ ինչո՞ւ կանգ առնել, չերբ կես է:

— Նրա համար, վորպեսզի շունչ քաշել. միանգամից շատ չի կարելի կարդալ:

— Ապա ինչո՞ւ մի դեպքում 3 բառից, մյուս դեպքում քսան բառից հետո չե գրված կետը. լավ չէր լինի հավասար բաշխելն կետերը բառերի մեջ:

Վերջին հարցին ուսուցիչը պատասխանել չկարողացավ, նեղացավ աշակերտից, փախտը վերցրեց ձեռքն ամբողջ ուժով խփելով, լուրաքանչուր հարվածից հետո կրկնում եր՝ «առ քեզ մեկ կես, առ քեզ յերկու կես, առ քեզ յերեք կես»...

Ուսուցիչը ճորտատեք աղնավախ Վուկենշտեյնի դռնապանն եր, իսկ աշակերտը նույն աղնավախանի ճորտի վորդի Միշա Շչեպկինը: Այդպես սկսեց սովորել հայտնի ոռս դերասանը: Շչեպկինը դպրոց ընդունվեց բախտավոր դիպվածով: Գրագետ ճորտը — դա հազվագեպ յերեուկ թ եր: ոճորտ գջուղացու զավակին ընդունել գիմնազիա — դա անպատվաբեր բան եր:

Իսկ ինչպես եր Շչեպկինը սովորում դպրոցում: Դասագիրքը պետք է սերտելին անգիր, բառ առ բառ: Դպրոցը սովորեցնում եր ստել, յերեսպաշտուկուն անել: Շչեպկինը պատմում է, թե ինչպես տարեվերջի քննութուններից առաջ ուսուցիչը զգուշացնում եր իրենց՝ «որինակ դու, բթամիտ, չես կարող պատասխանել իմ տված հարցին, պատասխանիր մի այլ գիտութունից մի այլ սովորած բան, մի խոսքով ինչ վոր գիտես. թող ներկա յեղողները կարծեն, վոր վոչ թե չգիտես, այլ լավ չլսեցիր»:

Ուսուցչի գլխավոր պարտականութուններից մեկը — ծեծելն եր: Այն ժամանակ գործում եր մի գիրք, վորը գրել եր XVI դարում ավագ տերտեր Սիլվեստրը և վորը ձեռնարկ եր ուսուցիչների համար: Գիրքը տալիս եր այսպիսի խորհուրդներ՝ «պատժիր յերեխային մանուկ հասակում և կուրախանաս նրանով, յերբ նա տղամարդ կդառնա», «փոքր հասակում նրան իրավունքներ մի տուր և ջարդիր նրա կողերը», «մի խղճա յերեխայիդ, յերկաթով ել ծեծես, նա չի մեռնի, բայց հետո առողջ կլինի»

* *

Մոտ 400 տարի յեր հարկավոր, վորպեսզի Լեոնարդո-Դա-Վինչու հոյակապ պատկերը կանգնե

մարդկության առաջ իր ամբողջ մեծությամբ։ Միայն անցյալ դարում լույս տեսան նրա գործերը, որագիրը, գիտական աշխատությունները։

Մենք հարգում ենք Լեոնարդո-Պա-Վինչու վոչ միայն վորպես հանճարեղ նկարիչ-արվեստագետի, այլև վորպես մեծ աստղաբաշխի, ֆիզիկոսի, մեխանիկի, յերկրաբանի, հնաբանի, անատոմի, ֆիզիոլոգի, բուսաբանի։ Նա սովել է տանկի գաղափարը։ Նա սահմանեց ավիացիայի հիմնական սկզբունքները, տվեց թռչող մեքենայի առաջին ուրվագիծը։

Բայց այն ժամանակներում, չերբ ապրում եր Լեոնարդո-Պա-Վինչին (1452-1519), վտանգավոր եր նույնիսկ չերազել, վոր մարդ կարող է սուղվել ծովի հատակը կամ թռչել ոդում։ Այդպես մտածողին անմիջապես կմեղադրեին վորպես հերետիկոսի կամ կախարդի։

* * *

Միթե Լոմոնոսովը — ռուս մեծ գիտնականը կարողացավ հանգիստ կատարել իր գիտական աշխատանքը։ Վոչ. նրան ստորացրին, հալածեցին. նրան տալիս ելին աղքատիկ ռոճիկ. վերջում նրան դատեցին ու կաշացրին վճիռ՝ «մտրակով ծեծել ու աքսորել Սիբիր»։ Միայն պատահականությամբ փոխվեց վճիռը։ Մի քանի տարի շարունակ տանջ-

վելով ու պալքարելով, Լոմոնոսովը կարողացավ վերջապես XVIII դարում կազմակերպել Ռուսաստանի անդրանիկ քիմիական լաբորատորիան։

Հովհան Գուտենբերգից — ապագության գյուտի այդ անմահ հեղինակից խլում են նրա գյուտը, իսկ նա չունենալով միջոցներ կատարելագործելու իր փափայած գործը, ապրելու ուժ չունենալով, մեռնում է ծայր աղքատության մեջ։

* * *

Կապիտալիստական չերկրներում, ֆաշիստական վալրենի կարգերում տեղ չկա ժողովրդական ստեղծագործության համար։ Յեթե գիտնականը չի աշխատում պատերազմի համար, շահ չի տալիս կապիտալիստին — այդպիսին նրանց պետք չե։ Ցարական Ռուսաստանում Յիռլիովսկին մեկուսացված եր ու արհամարհված։ Միայն Հոկտեմբերյան Սոցիալիստական Մեծ Հեղափոխությունը հնարավորություն տվեց նրան իրականացնելու իր գաղափարները։

Շատ հաճախ կապիտալիստը գնում է այս կամ այն գյուտը, ծածկում, վոչնչացնում հենց նրա համար, վոր նա իրեն ձեռնառու չի։ Այդ նույն նպատակով լուցկու արքա Կրեդերը գնեց «մշտընչենական լուցկին»։

Ֆաշիստական Գերմանիայում գիտնականները, գրողները, վորոնք չեն ցանկանում քարոզել ֆա-

շիզմին՝ ձեռնառու գաղափարներ — ամեն տեղ հետապնդվում ու հալածվում են: Նրանց նետում են բանտերը, քշում աքսորավայր: Նյնըշտեհներ, համաշխարհային անուն վաստակած աղմեծ գիտնականը, ստիպված երթողնել Գերմանիան: Բարբարոս ֆաշիստները խարուհկի վրա հրապարակներում այրում են մարզկային մտքի լավագուշն գործերն ու արգասիքը — Մարքսի, Ենգելսի, Լենինի, Ստալինի, Դարվինի, Գորկու, Հայնեյի անմահ գրքերը: Ֆաշիստական Գերմանիայում գիտնականին այսոր նույնքան ծանր եապրել, ինչքան ծանր եր միջնադարի մռալ ժամանակներում:

* *

Անցյալում Հոսեհնին չհաջողկեց սովորել: Յերբ Բագվի նավթաթորման գործարանների թուրք բանվորներն ուզում ելին պալքարով դպրոց նվաճել իրենց լերեխաների համար, գործարանատեր կապիտալիստ Թադիկն ասում եր՝

— Դուք, մոսսուլմաններ, ողի չեք լամում, չմտածելով, վոր դա վնասում ե ինքնակալությանը: Դրա համար ել կառավարութունը դպրոց բաց անելու միջոցներ չի տալիս:

Բանվորները դպրոց ելին ուզում, իսկ նրանց առաջարկում ելին գինետուն: Այժմ Հոսեհինը

դործարանի վորակյալ վարպետ ե: Նա սովորում ե. սովորում են նրա կինը, լերեխաները: Սովորում են մայրենի, ադրբեջանական լեզվով:

Ցարական Ռուսաստանում աղգալին փոքրամասնութունները պահվում ելին կուլտուրալից հեռու, աղքատության մեջ: Մինչև հեղափոխութունը Բուրյաթ — Մոնղոլիայում հարյուրին ութ գրագետ եր ընկնում: Կալին մի քանի լեկեղեցական ծխական դպրոցներ, վորտեղ սովորեցնում ելին ոռսաց լեզվով, իսկ աղ լեզուն ժողովուրդը չգիտեր: Այժմ, լերբ ուսուցումը տարվում ե մայրենի լեզվով, լերբ ստեղծվել ե մատչելի լատինական այբուբենը, աղգարնակչության լերեք քառորդից ավելին գրագետ են դարձել: Իսկ ոռսաց լեզուն մեզ մոտ մեծ սիրով սովորում են բոլոր ժողովուրդները:

Ցարական Ռուսաստանում շատ ժողովուրդներ կալին, վորոնք միալն խոսել գիտելին. գիր չունելին. չունելին նաև ալբուբեն: Այժմ նրանք ունեն իրենց գիրն ու գրականութունը: Խորհրդալին մեծ Միության մեջ սովորում են 83 տարբեր լեզուներով: Աղգալին լեղբալրական հանրապետութուններում ու մարզերում նրանք ունեն իրենց բուհերը, տեխնիկումները, փարթամորեն ծագկում ե գրականութունը, թատրոնն ու արվեստը:

Իհարկե նույն բանը չի արվում կապիտալիս-
տական յերկրների ազգային փոքրամասնու-
թյունների համար: Լեհաստանում հետապնդում
ու փակում են բելոռուսական, ուկրաինական
գաղութները: Գերմանիայում փակվում են լեհա-
կան գաղութները:

* *

Միայն մեր իրավակարգում, միայն Ստալին-
յան մեծ Սահմանադրությունը չուրաքանչյուր
աշխատավորի առաջ բացում է անձայրածիր հե-
ռանկարներ աճելու, կատարելագործվելու հա-
մար: Գիտությունը մեզ մոտ՝ դաշտերում թե
գործարաններում, գյուղերում թե քաղաքներում
մեծարվում է ու հարգվում: Գիտությունն ոգնում
է ժողովրդին պայքարելու հարուստ բերքի և
աշխատանքի բարձր արտադրողականության հա-
մար: Ճասնյալ հազարավոր ստալինյանական-
ներ առաջ են մղում գիտական միտքը նոր,
ավելի բարդ խնդիրներ լուծելու համար: Գիտու-
թյան ու աշխատանքի միասնության հիմքի վրա
էլ ավելի ծաղկելու չէ գիտական ստեղծագոր-
ծությունը:

Միայն Հոկտեմբերյան Մեծ Հեղափոխությու-
նից հետո ծավալվեց ժողովրդի ստեղծագործու-
թյունը: Դժվար է թվել այն բազմաթիվ մտածող-

ներին ու գյուտարարներին, վորոնց տաղանդը,
շնորհալիությունը յերևան յեկավ, զարգացավ
միայն խորհրդային իշխանության որոք: Ահա
ձեզ արգելակների (տորմոզների) գյուտարար
Մատրոսովը ու Կազանցեվը, համաշխարհային
շախմատիստ կոմյերիտական Բոտվիննիկը, վեր-
ջերս մահացած գրող Ն. Ոստրովսկին, վորը հի-
վանդության ծանրագույն որերին զրեց աննման
գրքեր, ահա գյուղատնտեսական գիտելիքների
անվանի մարդիկ՝ Ցիցինը և Լիսենկոն... Ահա
Ստալինսկովը, Դեմչենկոն, Կրիվոնոսը, Գուզյտեյ-
նը, Ոյստրախը և ուրիշ շատ շատերը: Դեռ ինչ-
քան-ինչքան շնորհալիներ կտա, կաճեցնի մեր
անգուգական յերկիրը:

Յերբ դուք, ուսումնասիրելով Ստալինյան
Սահմանադրությունը՝ կհասնեք 121-րդ հոդվա-
ծին, հիշեք այն հազարամյա զասակարգային
պայքարը, վորը մղել է աշխատավոր մարդկու-
թյունը, մինչև վոր յերկրագնդի մեկ վեցերորդ
մասում կարողացել է նվաճել կրթության իրա-
վունքն իր համար:

Մեր յերկրում բոլորն ունեն կրթության
իրավունք, ուստի բոլորը պարտավոր են սովո-
րել լավ ու գերազանց:

Պատ. իմբագիր՝ Հրաչյա Կոթողյան
Տեխ. իմբագիր՝ Ան. Գասպարյան
Սրբազրիչ՝ Թ. Հովակիմյան

Դյալիտի լիազոր՝ Հրատ. 4205.

Պատվեր 1195. Տիրած 1500.

Թուղթ 72×105 . Տպագրական 1 մամուլ.

Մեկ մամուլում 15,360 նիշ Հեղինակային ¹/₂ մամուլ

Հանձնված և արտադրության 14/նոյեմբերի 37 թ.

Ստորագրված և տպագրության 23 փետրվարի 38 թ.

Գինը 50 կոպ.

Պետհրատի I տպարան, Յերեան, Լենինի փող. 65

04

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0225459

ԴԻՆԻ 50 Կ.

174

44.789

Право образования
Гиз Арм. ССР, Ереван, 1938 г.